

Сто тисяч (дуже стисло)

Іван Карпенко-Карий

Комедія у 4-х діях

Дійові особи:

Герасим Никодимович Калитка — багатий селянин,

Параска — жінка його.

Роман — син їх.

Савка — кум Герасима, селянин.

Бонавентура — копач.

Невідомий — єврей.

Гершко — фактор.

Мотря — наймичка.

Клим — робітник.

До селянина-багатія Герасима Калитки приходить єврей Невідомий, якого привела сюди, за його словами, нужда. Зустрічає Невідомого син господаря — Роман. Виявляється, що Калитка вже переговорив з євреєм у місті та домовився про зустріч.

Побачивши Невідомого, копач Бонавентура говорить Романові, що цей чоловік — пройдисвіт, яких він багато бачив у місті.

Калитка повертається з міста та застає сина з наймичкою Мотрею. Молоді жартують між собою і надіються, що восени одружаться. Розсердившись, батько відправляє Романа з якимось завданням по господарству. Дізнається, що до нього прийшов Невідомий.

Господар задоволений тим, що дуже вдало побував у місті, прикупив земельки. Це для нього найбільше щастя. Але добре було б скупити всю землю у сусідніх панів. Однак грошей не вистачає, тому Герасим замислюється, чи не пристати йому на пропозицію єврея та не купити фальшивих грошей.

До Герасима приходить кум Савка і просить позичити сотню. Глитай погоджується позичити гроші за п'ять відсотків щомісяця та ще й вимагає "запродажню запис на воли".

Єврей приносить Герасимові фальшиві гроші, показує зразки купюр, які нічим не відрізняються від справжніх. Весь товар він обіцяє принести у понеділок.

Герасим хоче одружити свого сина з дочкою багатія Пузиря, а з Мотрею він обіцяв одружити, мовляв, тільки для того, щоб вона добре працювала.

Роман розповідає копачеві, що під час весілля його сестри батько недодав 5 тисяч посагу, тому весілля перетворилося на суцільну бійку. Хлопець сумнівається, що Пузир дасть за дочкою придане, але батько запевняє, що від нього ніхто не відкрутиться. Він відправляє сина до Пузиря. Той не хоче їхати з копачем Бонавентурою, боячись людського глузування.

Батьки сперечаються між собою, бо Параска хоче одружити сина з працювитою та

покірною Мотрею, Герасим же прагне тільки грошей.

Калитка ділиться з кумом Савкою своїм планом купівлі фальшивих грошей та просить його розмінати у казначействі десятку. За допомогу в ризикованій операції він згоджується дати Савці сотню від кожної тисячі.

Параска сердиться, що син їде на оглядини до Пузирів.

У розмові з Герасимом копач радить йому посадити в низині садок, але хазяїн відповідає, що землю даремне витратити не збирається. Він сердиться, що Бонаventura взяв у дорогу хліб з салом.

Не дає Герасим коней і дружині, яка зібралася їхати за шість верст у церкву. Коні, мовляв, мають відпочити, а з нею нічого не станеться, якщо піде пішки.

Пузир не пустив Романа до хати, бо у нього були якісь офіцери. Це дуже обурює Калитку.

Фактор Гершко радить Герасимові дати поміщику Смоквинову 5 тисяч карбованців за його землю, бо поміщик ніяк не може віддати борг.

Савка, розмінявши у казначействі фальшиві гроші, дуже перехвилювався.

Гершко просить Романа переказати батькові, щоб назавтра був з грошима у Смоквинова. На радостях Герасим влаштовує заручини сина з Мотрею.

Бонаventura пропонує Романові разом шукати скарби, той погоджується.

Калитка обмінює гроші, а коли Савка приходить по свою долю, хоче віддати йому спочатку тисячу, а решту через рік. Та виявляється, що у мішку самі папірці. З горя Герасим кидається вішатись, але його рятують.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

У своїй комедії І. Карпенко-Карий висміює хазяїв, для яких багатство стало метою всього життя, а не засобом для існування. Такі люди ладні продати все на світі, навіть щастя власних дітей, аби тільки збільшувати маєтки.

Ганяючись за прибутками, Герасим Калитка стає жертвою шахраїв, що грають на його жадобі та отримують від цього великий визиск.